

กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดตราด:
การขานรับนโยบายในทัศนะของประชาชนในพื้นที่

The Special Economic Development Zone Policy Enforcement in
Trat Province: Responsiveness of the Local People

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ชูวงศ์ อุบลลี, อัสวิน แก้วพิทักษ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขานรับนโยบายในเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ในแง่กระบวนการนโยบายและเนื้อหา นโยบาย การวิจัยจะใช้วิธีการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยสำรวจในเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตการณ์ ข้อค้นพบจากการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า ในส่วนของการขานรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน ในจังหวัดตราด โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ข้อเสนอแนะหลักในเชิงมาตรการนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์กับ ทุกฝ่ายก็คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์ พระราชามาใช้ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

คำสำคัญ: เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, การขานรับนโยบาย

Abstract

The research aimed to study the responsiveness of the local people to the special economic development zone policy in Khlong Yai district, Trat province. This work was conducted using mixed research methodology including exploratory research method, documentary research method, and in-dept interview. The findings show that the overall responsiveness level of the people is rather high. The recommendation in terms of measurement for mutual benefit is on people participation promotion. Also application of sufficiency economy philosophy and King Bhumibol Adulyadej's philosophy is recommended.

Keywords: Special Economic Development Zone, Policy Responsiveness

บทนำ

ความเป็นมาของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดได้รับการประกาศจากคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก ครอบคลุมพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ รวมทั้งหมด 3 ตำบล คือ ตำบลคลองใหญ่ ตำบลไม้รูด และตำบลหาดเล็ก พื้นที่รวม 31,375 ไร่ หรือ 50.2 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีประชากรราว 255,000 คน รายได้ตัวหัวต่อปีอยู่ที่ 145,553 บาท ซึ่งมีอาชีพหลัก คือ ประมง เกษตรกรรม ค้าส่งค้าปลีกและการค้า ขยายแดน ในขณะที่จังหวัดตราดมีด่านชายแดนบ้านหาดเล็ก เป็นจุดผ่านแดนถาวรเพียงแห่งเดียว เชื่อมต่อกับจังหวัด เกาะกง ประเทศกัมพูชา มีสินค้าแลกเปลี่ยนระหว่างกันเป็นสินค้าเกษตร และภาครัฐกำลังพิจารณายกระดับจุดผ่อนปรน ทางการค้า บ้านมะม่วง อำเภอบ่อไร่ เป็นจุดผ่านแดนถาวร ซึ่งจะทำให้จังหวัดตราดมีมูลค่าการค้าขยายแดนเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตราดเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างประเทศ อีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมการพัฒนาแบบโลจิสติกส์ด้วย (กลุ่มยุทธศาสตร์ และแผนการประชาสัมพันธ์ สำนักโฆษก, 2557)

ภาครัฐกำหนดพื้นที่ตำบลไม้รูด จังหวัดตราด เป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ เป็นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมบริการ และศูนย์กลางที่ตั้งสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 800 ไร่ รวมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านไม้รูด หมู่ที่ 2 บ้านหนองม่วง และหมู่ที่ 5 บ้านห้วยบอน เพื่อเปิดโอกาสให้นักลงทุนภาคเอกชน ทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามาลงทุน ส่วนพื้นที่รอบๆ นอกจากจะถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเหลืองโดยเฉพาะช่วงที่เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน และอีกโซนเป็นพื้นที่สีเขียว ซึ่งจะเป็นพื้นที่อนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม รวมทั้งเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเมืองเกษตรกรรม และการลงทุนเชิงพาณิชย์ (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์ สำนักโฆษก, 2557)

นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตราดนั้นจะมีจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดรวมอยู่ด้วย เนื่องจากจุดผ่านแดนแห่งนี้มีศักยภาพมากเพราะเป็นจุดผ่านแดนถาวรที่สามารถค้าขายได้ทั้งทางน้ำ และทางบก มีมูลค่ากว่า 26,000-27,000 ล้านบาท/ปี และมีแนวโน้มถึง 30,000 ล้านบาท ใน 1-2 ปีนี้ แต่จุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็กมีปัญหาในเรื่องของการก่อสร้างอาคาร และที่ทำการของส่วนราชการชายแดนที่ยังไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างได้และโครงสร้างพื้นฐานยังไม่พร้อม (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559)

กระบวนการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตราดนั้น โดยทั่วไปสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ใหญ่ๆ คือ

1. ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย จุดยืนของนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดว่าจะเลือกจังหวัดตราดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ 1 ใน 5 เขต ในระยะแรกนั้นเกิดจากการผลักดัน เป็นการกำหนดนโยบายจากบนลงล่าง (top-down approach) ระหว่างผู้นำรัฐบาลทหารและข้าราชการส่วนกลาง โดยการสนับสนุนผู้นำรัฐบาลกัมพูชา เนื่องจากตามแผนของรัฐบาลแต่เดิมนั้นไม่ได้กำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดตราดไว้อย่างเป็นทางการ การผลักดันให้จังหวัดตราดเป็นหนึ่งในเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย เกิดมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มภาคในภาครัฐของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้ส่งเจ้าหน้าที่ลงมาสำรวจในพื้นที่จังหวัดตราดโดยตรง ดังนั้นทางรัฐบาลจึงได้กำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตราด (เบญจวรรณ อานเป็รื่อง, อดีตผู้ว่าจังหวัดตราด, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2560)

นอกจากปัจจัยการขับเคลื่อนของสภาพัฒน์แล้วยังมีปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตราด ก็คือ การสนับสนุนจากทางประเทศกัมพูชา โดยอดีตผู้ว่าเบญจวรรณ อานเป็รื่อง ได้ร่วมมือกับทางเสียต๋นหรือนายพั๊ด สุภาภา ในการที่จะผลักดันเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ ให้พัฒนาร่วมกันกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเกาะกงของกัมพูชาที่อยู่ในพื้นที่ของเสียต๋น (เบญจวรรณ อานเป็รื่อง, อดีตผู้ว่าจังหวัดตราด, สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2560)

ความร่วมมือในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษระหว่างไทยและกัมพูชานั้น มีตัวกลางที่สำคัญก็คือ นายพั๊ด สุภาภา ซึ่งเป็นคนไทยสองแผ่นดินเกาะกงที่มีสัญชาติในบัตรประชาชนทั้งไทยและกัมพูชา ได้เข้ามาเชื่อมประสานให้การกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษในเขตจังหวัดตราดเป็นไปได้ (ชาญชัย ตี๋อ่วม, ที่ปรึกษาอดีตผู้ว่าตราด, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559) ในกรณีของจังหวัดตราดยังพบอีกว่า บทบาทของผู้นำราชการจังหวัดตราดในฐานะข้าราชการส่วนภูมิภาคมีส่วนในการที่จะปรับทวนนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษที่เน้นนิคมอุตสาหกรรมไปสู่เรื่องการค้าชายแดนได้ (ณรงค์ ธีรจันทรางกูร, อดีตผู้ว่าตราด, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559)

2. ขั้นตอนการกำหนดผังพื้นที่ของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ หลังจากที่ได้มีการผลักดันนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจจังหวัดตราดในรูปแบบที่มีนิคมอุตสาหกรรมแล้ว ก็ได้มีการกำหนดผังพื้นที่หรือผังเมืองของจังหวัดตราดว่าเป็น จัตุรัสเขี่ยบ้านคลองใหญ่ให้เหมือนสวิสเซอร์แลนด์) (พิรพงศ์ บุญญานุสรณ์, สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2558) ดังนั้นจึงมีภาพวิสัยทัศน์ของเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ (พยัคฆ์พัทธ์ โพธิ์แก้ว, รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด, สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2558) ภายใต้วิสัยทัศน์ของการวางผังเมืองดังกล่าว กลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคก็จะได้แปลงนโยบายมาสู่แผน โดยการกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตราด เป็น 3 ยุทธศาสตร์หลัก คือ การค้าชายแดน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการแปรรูปเกษตรอินทรีย์ (ชาญชัย ตี๋อ่วม, ที่ปรึกษาอดีตผู้ว่าตราด, สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559)

ในกระบวนการกำหนดผังพื้นที่นอกจากบทบาทของกลุ่มผู้นำข้าราชการส่วนภูมิภาคแล้ว ยังมีการผลักดันมาจากข้าราชการส่วนกลาง เช่น ผู้นำของกรมโยธาธิการและผังเมือง รวมถึงผู้นำข้าราชการของปลัดกระทรวงมหาดไทย รวมถึงนักการเมืองท้องถิ่นที่มีตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น กระบวนการผลักดันผังพื้นที่จึงมีข้อยุติในเชิงยุทธศาสตร์ว่า เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนั้นจะเน้นยุทธศาสตร์สำคัญ 3 ประการ คือ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2558: 3-57) คือ การเป็นศูนย์สนับสนุนและให้บริการการนำเข้า-ส่งออก (support service in import/export process) การเป็นศูนย์รวมระบบโลจิสติกส์ทั้งการขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ (logistic and distribution center) และการเป็นศูนย์กลางให้บริการการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค (tourism hub)

3. ขั้นตอนการกำหนดโครงการและกิจกรรม ในการกำหนดโครงการและกิจกรรมภายใต้ผังพื้นที่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทางกรมโยธาธิการและผังเมืองได้กำหนดโครงการและกิจกรรมโดยแบ่งออกเป็น 4 โซนใหญ่ๆ คือ

3.1 โซน A ตำบลไม้รูด มีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางการค้าระหว่างประเทศและศูนย์โลจิสติกส์ (International Trade Hub & Logistic center)

3.2 โซน B ตำบลคลองใหญ่ มีบทบาทเป็นเมืองท่าทางน้ำระหว่างประเทศและศูนย์กลางการท่องเที่ยว (International Water Port & Tourism Hub)

3.3 โซน C ตำบลหาดเล็ก มีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางการค้าในท้องถิ่น (Local Water Port)

3.4 โซน D บริเวณชายแดนบ้านหาดเล็ก มีบทบาทเป็นการค้าชายแดน (Border Trade)

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของเขตเศรษฐกิจพิเศษที่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนในพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษนั้น เกิดจากการกำหนดนโยบายมาจากส่วนกลางที่ไม่ได้เริ่มต้นมาจากการศึกษาความเป็นไปได้ ความคิดเห็น ความต้องการ หรือความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามในประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ออกโดยอ้างตามข้อ 2.6 ของคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 72/2557 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ลงวันที่ 19 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงได้ออกประกาศให้ ท้องที่ตำบลคลองใหญ่ ตำบลไม้รูด และตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เป็น "เขตเศรษฐกิจพิเศษตราด" ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2558 เป็นต้นไป โดยถือว่าเป็นคำสั่งจากหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เป็นการกำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษในช่วงรัฐบาลที่มาจากรัฐประหาร เป็นการใช้อำนาจสั่งการจากบนลงล่าง (top-down) รวมถึงการใช้มาตรา 44 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ที่ให้อำนาจกับหัวหน้า คสช. กระทำการได้ทุกอย่างและเหนือกว่าทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ และเป็นคำสั่งที่เป็นผลที่สุด โดยไม่ต้องรับผิดชอบทางกฎหมาย (เพ็ญพักตร์ พลายนนท์, 2560) ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าจะมีการศึกษาว่าประชาชนชาวนับนโยบายเศรษฐกิจพิเศษที่กำหนดจากเบื้องบนมาน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงศึกษากระบวนการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดตราด : การชาวนับนโยบายในทัศนะของประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการชาวนับในแง่กระบวนการนโยบายที่มีต่อนโยบายการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาการชาวนับในแง่เนื้อหา นโยบายที่มีต่อนโยบายการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยกระบวนการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดตราด: การชาวนับนโยบายในทัศนะของประชาชนในพื้นที่ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methods) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลยุทธ์ในการผสมผสานระหว่างการวิจัยใช้การวิจัยผสมผสานแบบรับลูกกันต่อ (sequential mixed designs) (Teddie Charles and Tashakkori Abbas, 2009) โดยใช้รูปแบบการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ ในการวิจัยเชิงสำรวจผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่ทำการสำรวจ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทั้งหมด 3 ตำบล คือ ตำบลหาดเล็ก ตำบลคลองใหญ่ และตำบลไม้รูดทั้งหมด 13,628 คน ซึ่งใช้สูตรของ Taro Yamane จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 389 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อยๆ หรือแบ่งเป็นชั้นภูมิ ก่อน โดยหน่วยประชากรในแต่ละชั้นภูมิจะมีลักษณะเหมือนกัน (homogenous) แล้วผู้วิจัยจะกำหนดสัดส่วนจำนวนตัวอย่างแต่ละชั้นตามจำนวนประชากร ผสมกับการเลือกตัวอย่างโดยบังเอิญ (accidental sampling) ในการตรวจสอบข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณตรวจสอบความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

2. การวิจัยเอกสาร คือ เอกสารที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นการมุ่งรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร 2 ประเภท ได้แก่ เอกสารขั้นต้น และเอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังมิได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ เช่น กฎหมาย กฎระเบียบ คำสั่ง เอกสารการประชุมกลุ่ม บันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น ในการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารใช้การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ในการตรวจสอบดังกล่าวใช้ข้อมูลจากเอกสารจากการสัมภาษณ์ และจากการสังเกตการณ์ มาเปรียบเทียบกับถ้าหากแหล่งข้อมูลที่ได้รับมานั้นแตกต่างกันไปหรือข้อมูลมาจากหลายๆ แหล่ง มีความคลาดเคลื่อนหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบความถูกต้องของข้อมูลว่าเหมือนกันหรือต่างกันมาน้อยเพียงใด

3. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) จะมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งการจะศึกษาข้อมูลเชิงลึกอันเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ในรูปแบบและขั้นตอนกระบวนการต่างๆ จำเป็นต้องอาศัยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเท่านั้น ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกใช้การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูลที่มีจุดยืนต่างกัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้กระทำการในภาครัฐ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ข้าราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นต้น และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มผู้กระทำการที่อยู่นอกภาครัฐ เช่น นักการเมืองท้องถิ่น สภาหอการค้าจังหวัด ผู้นำชุมชนในพื้นที่ เป็นต้น

4. การสังเกตการณ์ การสังเกตการณ์ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้กับงานวิจัยดังกล่าวเป็นการลงไปดูสภาพของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดตราด เพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนโดยเสริมจากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในโครงการนี้ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ทางสถิติทั้งสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการตีความหมายทางสังคมในลักษณะต่างๆ ของปรากฏการณ์ทางสังคม โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์

เกณฑ์การให้คะแนนระดับการยอมรับ	ระดับคะแนน
ระดับเห็นด้วยมาก	5
ระดับค่อนข้างเห็นด้วย	4
ระดับไม่แน่ใจ	3
ระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย	2
ระดับไม่เห็นด้วยเลย	1

ในการแปลผลค่าเฉลี่ยการยอมรับ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

- คะแนนระหว่าง 4.20 – 5.00 แสดงว่า เป็นระดับเห็นด้วยมาก
- คะแนนระหว่าง 3.40 – 4.19 แสดงว่า เป็นระดับค่อนข้างเห็นด้วย
- คะแนนระหว่าง 2.60 – 3.39 แสดงว่า เป็นระดับระดับไม่แน่ใจ
- คะแนนระหว่าง 1.80 – 2.59 แสดงว่า เป็นระดับค่อนข้างไม่เห็นด้วย
- คะแนนระหว่าง 1.00 – 1.79 แสดงว่า เป็นระดับไม่เห็นด้วยเลย

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ การยอมรับในแง่กระบวนการนโยบายที่มีต่อนโยบายการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด สามารถสรุปได้ว่า ในกรณีของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดนั้น การยอมรับในแง่กระบวนการนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อจำแนกตามประเด็นการยอมรับกระบวนการนโยบายนั้น สามารถแบ่งประเด็นได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการยอมรับนโยบายในด้านกระบวนการนโยบาย (n = 389)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการยอมรับนโยบาย	ลำดับที่
1. กระบวนการทำประชาพิจารณ์ก่อนจะดำเนินโครงการต่างๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ	3.96	1.05	ค่อนข้างมาก	1
2. การกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มาจากส่วนกลางเป็นหลัก	3.95	1.05	ค่อนข้างมาก	2
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา	3.85	1.03	ค่อนข้างมาก	3
4. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ในการดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา	3.83	0.95	ค่อนข้างมาก	4
5. การบริหารงานเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้รัฐบาลทหาร	3.75	1.05	ค่อนข้างมาก	5
6. การใช้มาตรา 44 กำหนดพื้นที่สาธารณะที่ตำบลไม่รู้ตัว ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยให้ที่ดินตำบลไม่รู้ตัวเป็นที่ราชพัสดุ	3.73	1.08	ค่อนข้างมาก	6
รวม	3.85	1.04	ค่อนข้างมาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า มีการยอมรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน ในเขตอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ในภาพรวมเรื่องกระบวนการนโยบายอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X}=3.85$) มีจำนวน 6 ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก ได้แก่

ลำดับที่ 1 กระบวนการทำประชาพิจารณ์ก่อนจะดำเนินโครงการต่างๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X} = 3.96$)

ลำดับที่ 2 การกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ มาจากส่วนกลาง เป็นหลัก ($\bar{X} = 3.95$)

ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา ($\bar{X} = 3.85$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมเรื่องกระบวนการนโยบายในประเด็น 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่

ลำดับที่ 4 บทบาทของผู้นำท้องถิ่นและท้องที่ในการดำเนินการตามนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา ($\bar{X} = 3.83$)

ลำดับที่ 5 การบริหารงานเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้รัฐบาลทหาร ($\bar{X} = 3.75$)

ลำดับที่ 6 การใช้มาตรา 44 กำหนดพื้นที่สาธารณะที่ตำบลไม่รู้ตัว ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยให้ที่ดินตำบลไม่รู้ตัวเป็นที่ราชพัสดุ ($\bar{X} = 3.73$)

เมื่อพิจารณาการเข้ารับนโยบายเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทางด้านกระบวนการนโยบาย ดังตารางที่ 1 ที่มีการตอบสนองในเชิงบวกค่อนข้างมาก ทั้งๆ ที่กระบวนการนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นกระบวนการที่มีลักษณะจากบนลงล่าง (Top-down process) โดยใช้มาตรา 44 ของคณะรัฐประหาร ที่เรียกว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) แต่ประชาชนในพื้นที่ก็ยังมีกรเข้ารับนโยบายกระบวนการดังกล่าว ที่เป็นเช่นนี้เราสามารถสะท้อนเหตุผลได้จากผู้นำชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักว่า (อภิเดช บุญด้อม, นายกเทศมนตรีตำบลตะกวด, สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 2560)

“ชาวบ้านไม่ได้ต่อต้านเพราะทหารในพื้นที่เป็นมิตรกับชาวบ้าน”

ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ การเข้ารับในแง่เนื้อหาโยบายที่มีตอนนโยบายการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด สามารถสรุปได้ว่า ในกรณีของอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดนั้น การเข้ารับในแง่เนื้อหาโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อจำแนกตามประเด็นการเข้ารับเนื้อหาโยบายนั้น สามารถแบ่งประเด็นได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ประเด็นที่มีการเข้ารับมากที่สุด และประเด็นที่มีการเข้ารับค่อนข้างมาก ซึ่งสามารถพิจารณาได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเข้ารับนโยบายในด้านเนื้อหาโยบายและโครงการ (n = 389)

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการเข้ารับนโยบาย	ลำดับที่
1. การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กระจายสินค้า	4.35	0.74	มาก	1
2. การดำเนินโครงการก่อสร้างถนน 4 เลน สาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-บ้านหาดเล็ก)	4.34	0.82	มาก	2
3. การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว	4.29	0.76	มาก	3
4. การขยายธุรกิจขายแดนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีผลกระทบต่อความมั่นคง เช่น การขยายตัวของการลักลอบค้ายาเสพติด เป็นต้น	4.28	0.89	มาก	4
5. การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นเขตการค้าขายแดนปลอดภาษี	4.26	0.81	มาก	5
6. การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม	4.23	0.96	มาก	6
7. การดำเนินโครงการก่อสร้างถนนสาย 48 (ตราด-เกาะกูด-สแรมเบิ้ล) สายเลียชชายฝั่งทะเล	4.23	0.91	มากที่สุด	7
8. การแปรรูปสินค้าการเกษตร อาหาร ประมงในอนาคต	4.20	0.84	มากที่สุด	8
9. การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์โลจิสติกส์	4.21	0.85	มากที่สุด	9
10. การดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือในประจักษ์คลองใหญ่ที่ผ่านมา	4.17	0.79	ค่อนข้างมาก	10
11. เขตเศรษฐกิจพิเศษจะเพิ่มการจ้างแรงงานท้องถิ่นมากขึ้น	4.15	0.86	ค่อนข้างมาก	11
12. ประชาชนในอำเภอคลองใหญ่จะได้ประโยชน์จากการค้าขายแดน	4.15	0.82	ค่อนข้างมาก	12
13. เขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้ที่ดินราคาสูงขึ้น	4.14	0.99	ค่อนข้างมาก	13
14. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยให้ธุรกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนขยายตัวมากขึ้น	4.11	0.81	ค่อนข้างมาก	14
15. การดำเนินโครงการก่อสร้างลานตรวจสินค้าขาเข้าและขาออกของศุลกากรคลองใหญ่	4.10	0.81	ค่อนข้างมาก	15
16. การเป็นศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าและยานพาหนะ คลังสินค้า ห้องเย็นในอนาคต	4.07	0.93	ค่อนข้างมาก	16

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติวิจัยร่ำโพพรรณี ครั้งที่ 13
เนื่องในโอกาสคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี คม 115 ปี “วิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”

17. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยส่งเสริมสินค้าที่ผลิตจาก กลุ่มอาชีพ (โอท็อป)	4.04	0.93	ค่อนข้างมาก	17
18. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยพัฒนาสังคมในอำเภอคลองใหญ่ เช่น การปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ การอนุรักษ์วัด และศาสนสถาน	4.03	0.81	ค่อนข้างมาก	18
19. เขตเศรษฐกิจพิเศษจะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ มารับซื้อวัตถุดิบจากชุมชน	4.01	0.89	ค่อนข้างมาก	19
20. การเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรและประมงในอนาคด	3.58	1.22	ค่อนข้างมาก	20
รวม	4.15	0.87	ค่อนข้างมาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า มีการยอมรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน ในเขตอำเภอ
คลองใหญ่ จังหวัดตราด ในภาพรวมเรื่องเนื้อหา นโยบายและโครงการอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.15$) มีจำนวน 20
ประเด็น โดยสามารถเรียงลำดับใน 3 ประเด็นแรก ได้แก่

ลำดับที่ 1 การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กระจายสินค้า ($\bar{X} = 4.35$)

ลำดับที่ 2 การดำเนินโครงการก่อสร้างถนน 4 เลน สาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-บ้านหาดเล็ก) ($\bar{X} = 4.34$)

ลำดับที่ 3 การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.29$)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงภาพรวมเรื่องเนื้อหา นโยบายและโครงการในประเด็น 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่

ลำดับที่ 1 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจะช่วยพัฒนาสังคมในอำเภอคลองใหญ่ เช่น การปรับปรุงพื้นที่
สาธารณะ การอนุรักษ์วัด และศาสนสถาน ($\bar{X} = 4.03$)

ลำดับที่ 2 เขตเศรษฐกิจพิเศษจะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนาดใหญ่มารับซื้อวัตถุดิบจากชุมชน
($\bar{X} = 4.01$)

ลำดับที่ 3 การเปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรและประมงในอนาคต ($\bar{X} = 3.58$)

เมื่อพิจารณาการยอมรับนโยบายเศรษฐกิจพิเศษของประชาชนในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ทางด้าน
เนื้อหา นโยบาย ดังตารางที่ 2 ที่มีการตอบสนองในเชิงบวกค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ
ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากประชาชนเห็นว่าโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษนำมาซึ่งโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน
อยู่ในเขตจังหวัดชายแดน เช่น การสร้างถนน 4 เลน สาย 318 ในอดีตประชาชนผลักดันมาหลายปี ก็ไม่สามารถขับเคลื่อนได้แต่เริ่ม
มีการก่อสร้างในช่วงการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อาภากร เจริญผล, นายก
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่, สัมภาษณ์ 30 พ.ค. 2559)

“ไม่เห็นมีใครว่าไม่ชอบ”

“ถนนทำให้พื้นที่ดูเจริญ”

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเรื่องความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจว่า การมี
เขตเศรษฐกิจพิเศษจะทำให้พื้นที่ได้รับผลประโยชน์หรือโอกาสเป็นกรณีพิเศษ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อภิเดช บุญล้อม,
นายกเทศมนตรีตำบลตะกั่ว, สัมภาษณ์ 30 พ.ค. 2559)

“ผู้นำหวังได้งบประมาณ เพราะเป็นอปท.เขตเศรษฐกิจพิเศษ”

อีกประการหนึ่งอาจเกิดจากการสร้างวาทกรรมของภาครัฐเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการ
พัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น การจ้างงานในท้องถิ่นเพิ่มหรือประโยชน์ที่ได้จากการค้าขายแดนที่กว้างขวางขึ้น
เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า (อภิเดช บุญล้อม, นายกเทศมนตรีตำบลตะกั่ว, สัมภาษณ์ 30 พ.ค. 2559)

“การที่ราชการมาให้ความรู้ว่าเส้นทางจะมีคนผ่านห้าหมื่นคนต่อวันจะได้ค้าขายมากขึ้น”

สรุปผลและอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาถึงการขานรับนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประชาชน ในเขตอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จำแนกตามการขานรับนโยบายในด้านกระบวนการนโยบายโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ประเด็นที่มีการขานรับเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ กระบวนการทำประชาพิจารณ์ก่อนจะดำเนินโครงการต่างๆ ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ($\bar{X} = 3.96$) การกำหนดนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษมาจากส่วนกลางเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.95$) และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่ผ่านมา ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ถ้าจำแนกตามประเด็นการขานรับในด้านเนื้อหา นโยบายและโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ประเด็นที่มีการขานรับเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กระจายสินค้า ($\bar{X} = 4.35$) การดำเนินโครงการก่อสร้างถนน 4 เลน สาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-บ้านหาดเล็ก) ($\bar{X} = 4.34$) และการกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

เมื่อวิเคราะห์ถึงผลการศึกษาที่ว่า ประชาชนในอำเภอคลองใหญ่ตอบสนองนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนนั้น นอกจากเหตุผลเกี่ยวกับความพึงพอใจที่จะได้โครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจแล้ว ยังพบว่า อาจเกิดขึ้นมาจากการที่ประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษไม่รอบด้านนักจึงก่อให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น ความเข้าใจว่าจะได้รับอภิสิทธิ์พิเศษจากโครงการ เป็นต้น ดังจะเห็นหลักฐานได้จากงานวิจัยของเพ็ญพักตร์ พลายคง, (2560) เรื่อง ความรู้และทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษในอำเภอคลองใหญ่เช่นกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.2 เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในอำเภอคลองใหญ่ในระดับต่ำ และมีเพียงส่วนน้อยเพียงร้อยละ 21.8 มีความรู้ในระดับสูง

ในด้านกระบวนการนโยบาย ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้พบว่า ประชาชนขานรับกระบวนการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด ค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.85$) ในขณะที่งานวิจัยของเพ็ญพักตร์ พลายคง (2560) ก็พบว่า ประชาชนมีทัศนคติค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.89$) กับกระบวนการนโยบายของเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวเช่นกัน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหา นโยบาย ข้อค้นพบในงานวิจัยนี้ พบว่าประชาชนขานรับเนื้อหา นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราดค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.15$) ในขณะที่งานวิจัยของ เพ็ญพักตร์ พลายคง (2560) ก็พบว่า ประชาชนมีทัศนคติค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 4.23$) กับเนื้อหา นโยบายของเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวเช่นกัน แต่ในรายประเด็นดังกล่าวกลับพบว่า การขานรับนโยบายและทัศนคติมีความแตกต่างกันในรายประเด็น ในส่วนของประเด็นในงานวิจัยนี้เมื่อเรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กระจายสินค้า ($\bar{X} = 4.35$) การดำเนินโครงการก่อสร้างถนน 4 เลน สาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-บ้านหาดเล็ก) ($\bar{X} = 4.34$) และการกำหนดให้อำเภอคลองใหญ่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.29$) ในขณะที่งานวิจัยของ เพ็ญพักตร์ พลายคง (2560) ในประเด็น 3 ลำดับแรกจากมากไปน้อย ได้แก่ การขยายธุรกิจชายแดนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะมีผลกระทบต่อความมั่นคง ($\bar{X} = 4.60$) การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.54$) และเขตเศรษฐกิจพิเศษทำให้ที่ดินราคาสูงขึ้น ($\bar{X} = 4.41$)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ถือว่าเป็นนโยบายภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่มีเป้าหมายความมั่นคง ความมั่นคง และความยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพิเศษชายแดนน่าจะบรรลุเป้าหมายความมั่นคงและความมั่นคงได้ แต่ยังขาดเป้าหมายความยั่งยืน เนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดนั้นให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในรูปแบบทุนนิยมขนาดใหญ่เป็นหลัก ดังนั้นจึงควรยกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการพัฒนาความยั่งยืนเพิ่มขึ้น เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีชุมชนคนตราด ซึ่งจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชนในพื้นที่ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในการพัฒนามากขึ้น
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาการขานรับนโยบายของเขตเศรษฐกิจพิเศษทั้งหมดในภาคตะวันออก ซึ่งประกอบไปด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด และจังหวัดสระแก้ว เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจของรัฐบาลหรือการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อนโยบายของรัฐบาลระหว่างสองจังหวัดในภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนการประชาสัมพันธ์ สำนักโฆษก. (2557). ผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.). สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2557, เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigov.go.th/th/news1/item/84757>.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2559). มาตรการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. โครงการชุดวิจัยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชาญชัย ต้อมม. ที่ปรึกษาอดีตผู้ว่าตราด. สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559.
- ณรงค์ อธิ์จันทรวง. อดีตผู้ว่าตราด. สัมภาษณ์ 20 ตุลาคม 2559.
- เบญจวรรณ อ่านเปรื่อง. อดีตผู้ว่าจังหวัดตราด. สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2560.
- พยัคฆ์ โพธิ์แก้ว. รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด. สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2558.
- พีรพงศ์ บุญญานุสรณ์. สัมภาษณ์ 25 กันยายน 2558.
- เพ็ญพักตร์ พลายนง. (2560). ความรู้และทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครองท้องถิ่น). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อภิเดช บุญล้อม. นายกเทศมนตรีตำบลตะกวาง. สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2559.
- , นายกเทศมนตรีตำบลตะกวาง. สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 2560.
- อาภากร เจริญผล. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองใหญ่. สัมภาษณ์ 30 พฤษภาคม 2559.
- Teddie Charles and Tashakkori Abbas. (2009). Foundations of Mixed Methods Research: Integrating Quantitative and Qualitative Approaches in the Social and Behavioral Sciences. London: SAGE Publications Inc.

